

kendte moderne forsker på dette felt, Thomas Ziehe) og fordi disse referater kun sjældent knyttes sammen med bogens undersøgelsesgenstand, Bild-Zeitung. I stedet for referater ønsker man sig som læser af denne undersøgelse snarere en anvendelse af disse teorier på en analyse af avisens indhold og læsernes behov. Desuden kan det indvendes, at den indirekte konklusion på Flemming Mortensens socialpsykologiske betragtninger er den kendte, utilstrækkelige tese om, at læserne har det elendigt i virkeligheden, griber til Bild som narkotika og manipuleres af dets indhold som vilje- og hjerneløse ofre. En indvending, som Flemming Mortensen forresten på side 142 selv antyder som en mulig svaghed ved undersøgelsen.

Bogens sidste afsnit, "Hvordan kan Bild bekæmpes", er jeg heller ikke så glad for, fordi den ligger for langt væk fra en receptionsanalyse. Men slutningen, "En chance for myndighed", er igen meget spændende, fordi den åbner for nye måder at betragte Bild-læserne på. Flemming Mortensen nævner undersøgelser, som viser at mange Bild-læsere er udmærket klare over, at Bild lyver. De køber ikke information, men underholdning. De køber sig et stykke fiktion i bevidstheden om, at det er fiktion, ligesom de køber sig en biografbillet eller går i Tivoli.

Flemming Mortensen er med sin undersøgelse uden tvivl kommet et stykke videre på vej mod en virkelig forståelse for Bild-Zeitungs popularitet. Men der er et langt stykke tilbage endnu. Jeg vil formulere det store uløste spørgsmål sådan:

Hvad gør folk med Bild? (Ikke bare: Hvad gør Bild med folk?). Bogen vrimler forresten med trykfejl.

Vibeke Wegener: Indføring i billedbeskrivelse. Form og indhold. I serien: Dansk/Indføringshæfter, red. af Ole Ravn. København, 1984, Gyldendal, 86 s., 98,50 kr.

Anmeldt af: Lise Elmggaard, kvotaansat ved Viborg forbedelseskursus, dansk/formning.

Bogens mål er kort at præsentere det nødvendige begrebsapparat til en billedbeskrivelse, samt at give en metodisk indføring i arbejdet. Intentionen er at hæftet skulle kunne bruges på alle undervisningsniveauer fra folkeskolens ældste klasser, og at det skulle kunne læses og anvendes uden specielle forudsætninger inden for området. Anmeldelsen vil vise, om dette er lykkedes.

Første afsnit er en belysning af, at et billedindtryk er en sammensat oplevelse. Vibeke Wegener giver her en god og letforståelig forklaring på den denotative og den konnotative beskrivelse, og på hvorfor denne opdeling er nødvendig. Den denotative beskrivelse er den objektive identifikation af former, farver og linjer som objekter og handlinger, mens den konnotative beskrivelse består af de kulturbestemte associationer. Der arbejdes endvidere med begrebet 'ideassociativ beskrivelse', hvilket er en billedbeskrivelse, der består af private associationer. Det kan forekomme unødvendigt at arbejde med både et konnotativt og et ideassociativt lag, da begge vel er kulturbestemte, men det kan måske i analyseprocessen være givtigt at kunne sammenligne fælles og private konnotationer.

Det er dog en mangel, at Vibeke Wegener slet ikke gør opmærksom på, fra hvilke teorier og forfattere begreberne er hentet. Savnet er ikke generende for forståelsen af afsnittet, men når man læser litteraturvejledningen bag i bogen igennem, for der at finde mere litteratur om baggrunden for denne opdeling af billedlæsningsprocessen, vanskeliggør den manglende information valget af velgnet litteratur.

Hovedvægen i bogen er lagt på at give et begrebsapparat til en formel billedbeskrivelse. Dette sker i afsnit 2, som har 6 underafsnit, hvori de centrale punkter til en samlet analyse bliver beskrevet og forklaret: form, bevægelse, rum, farve, balance og komposition. Redegørelsen af disse punkter er grundig og pædagogisk, så specielt dette kapitel lever op til bogens intentioner om at formidle en basal og letforståelig viden. De anvendte eksempler er gode, med undtagelse af et enkelt i farveafsnittet, hvor der i beskrivelsen af, hvordan samhörigheden i farve kan lede beskuerens blikretning, henvises til en stregtegning i sort/hvid. Enten skulle dette billede have været gengivet i farver, eller også skulle Vibeke Wegener have nøjedes med at vise denne sammenhæng i billedet ved hjælp af en af de 4 farveplancher, som er midt i bogen. Ligeledes er det generende, at der ikke er ofret penge på at trykke farvecirklen i farver, det virker nu mere motiverende og inspirerende.

Ellers er billedeksemplerne velvalgte og alsidige. Det sidste er vigtigt, da det på denne måde tydeliggøres, at det ikke kun er i kunstbilleder og reklamer, at brugen af form, farve, rum o.s.v. er bevidst, men at ønsket om at videregive et bestemt budskab er lige så klart i bogom-

slag, tegneserier og pressefotos - ja, i alle de billeder vi ser. Vibeke Wegener har et fint eksempel på, hvordan en avisartikel med foto kan være opstillet, så selve kompositionen er med til at udtrykke avisens mening om i dette tilfælde det danske retsvæsen. At højesteretsdommeren kunne være taget fra en anden vinkel, og dermed være brugt til at udtrykke en anden mening, vises ved gengivelse af billedet fra en anden avis angående samme sag.

Efter det grundige afsnit om den formelle side af billedet, følger et kort afsnit om billedet som en del af en helhed. Afsender-modtagerproblematikken skitseres, og hvilke følger den har for form og indhold, ligesom forskellige kommunikationssituationer forklares. En evt. teksts afløsende eller forankrende karakter nævnes også, og der afsluttes ganske rigtigt med at pointere, at der ikke findes rigtige eller forkerte tolkninger, men at der findes mere eller mindre velfunderede og nuancerede.

Hæftet afsluttes med den billedanalysemodel som alle afsnit har lagt op til. Modellen består af 8 punkter og adskiller sig ikke væsentligt fra mange andre modeller - bortset fra det første punkt, som hedder: "Umiddelbare helhedsindtryk". I dette fastholder Vibeke Wegener det - efter min mening - meget vigtige aspekt: billedets umiddelbare indtryk kan være vigtigt at sammenligne med den bevidste analyses slutresultat.

De øvrige punkter svarer som skrevet ganske til de fleste analysemodeller, jeg har set. Der startes med en beskrivelse af analyse materialet, dernæst bliver motivet beskrevet, hvilket naturligt fører over i den formelle analyse. Så analyseres billedets kommunikationssituation og sociale funktion, og der afsluttes med den subjektive fortolkning og vurdering.

Vibeke Wegener skriver s. 16:

I det foregående har vi beskæftiget os med betydningen af den figurative, den forestillende, side af et billede. Men også de former, farver og linjer, der ikke "forestiller" noget, er betydningsbærende.

Alligevel er overskriften til 4. afsnit: "Model til beskrivelse og analyse af figurative billeder". (min understr.) Det underdrer mig. Hvorfor kan modellen ikke anvendes til abstrakte billeder? De har som skrevet også et indhold og budskab, og det er i høj grad i tolkningen af dem, at der er brug for det, der i hæftet er gjort mest ud af, den formelle analyse.

Konklusionen på bogen er, at den er god, hvis man søger en grundlæggende viden om og indføring i billedanalyse. Specielt afsnittet om den formelle beskrivelse og analyse vil være meget brugbar i en undervisningssituation. Hæftet lever således op til intentionerne, men bringer på den anden side ikke noget nyt, og det kniber med den inspirerende effekt, især på grund af manglende farvegengivelser.

Bo Fibiger: Firsernes massemedier. Red. ved Bjørn Meidell, 1985, Borgens Forlag, 78 s., 68,00 kr.

Anmeldt af: Finn Rasmussen, Adjunkt ved Vejen Gymnasium.

I serien "80'ernes samfund" har Forlaget Borgen udgivet titel to, Firsernes massemedier, en undervisnings- og debatbog, der med sit enkle sprog, sine klare pro-

blemformuleringer, grundige problemgennemgange og relevante emnebehandlinger kan blive en grundbog i medieundervisningen.

Der er mange om budet, når det gælder en beskrivelse af det lokale, nationale og globale mediebillede i firserne. Tidligere er udkommet Claus Jacobsens TV i 80'erne - medie og virkelighed, og på Danmedia er udsendt både TV i 80'erne og Fra trykte medier til elektronisk kommunikation. Bo Fibiger har med sin bog tilstræbt en brandaktuel beskrivelse af mediesituationen, ligesom han beskriver nogle af de historiske, tekniske, økonomiske, kultur- og mediepolitiske forudsætninger for den. På lidt plads får han præsenteret en meget omfattende række af kendsgerninger, problemstillinger og synspunkter, hvor det gennemgående træk er loyalitet over for det vældige materiale, som han gør tilgængeligt, selv om hans eget grundsynspunkt: bekymringen for demokratiets vilkår i vores og fremtidens medievirkelighed aldrig forsvinder.

Bogen er klart og stramt opbygget. På de 78 sider behandles seks overordnede emner, nemlig bredbåndsnettet, satellitterne over os, dansk TV's chance?, lokalmedier som alternativ, den trykte presses fremtid?, 80'ernes medier og beslutningsprocessen. Placeringen er næppe tilfældig, for fælles for både bredbåndsnet og satellitter er, at de tilbyder bestemte økonomiske og politiske magtgrupper stor indflydelse på det danske samfundsliv. De sidste fire afsnit handler derfor om de problemer, der kan opstå i og for det danske samfund, og der gives nogle bud på, hvad der kan gøres for at dæmme op for kulturpåvirkningen udefra. Allerede i sin opbygning afslører bogen således et perspektiv på tingene. I fire af de seks afsnit indledes der med en kort, koncis og relevant historisk gennemgang af TV- og kommunikationssatellitter, dansk TV fra

Statsradiofonien til i dag, de lokale og regionale radio- og TV-stationer, og den trykte presses udvikling fra informationspresse til meningspresse, partipresse og til omnibusaviser og provinsbymonopolpresse. Disse historiske indledningsafsnit er en klar gevinst i en undervisningssituation, hvor man uden for stort tidsforbrug ofte har behov for at skildre forudsætningerne for den situation, der skal bearbejdes. I de første afsnit sluttes der af med en præsentation af relevant såkaldt synspunktmateriale, der kan bruges som støtte for forståelsen af emnet - eller det kan anvendes til at problematisere og debattere andre holdninger. Eksempler på synspunktlitteratur er: avisartikler, kronikker, aviskommentarer og lovuddrag. Endelig er der i et par af afsnittene brugt eksempler fra virkeligheden til at belyse et emne. Her kan man nævne Århus som eksempel på et lokalmedie, der fungerer som alternativ - eller man kan nævne Sky Channel som eksempel på en multinational informationskoncerns indflydelse på medieudviklingen.

Det er et gennemgående træk ved behandlingen af de mange underemner, at der præsenteres mange og vidt forskellige synspunkter - udvalget er omfattende og relevant - men det overlades til læseren selv at tage stilling, debattere og gøre sin indflydelse gældende. Denne loyalitet over for stoffet kan man f.eks. se i beskrivelsen af bredbånds- og hybridnettet, hvor der redegøres for fordele og ulemper af både privatøkonomisk, erhvervs-politisk, kulturpolitisk og samfundsøkonomisk karakter. Redegørelsen går herefter i dybden med hvert af de fire områder, og f. eks. præsenteres under erhvervs-politiske aspekter industriens

divergerende holdninger (nye arbejdspladser over for HK-arbejdsløshed) og politikernes divergerende holdninger (venstrepartiernes ønske om offentlig styring over for højrepartiernes ønske om monopolbrud og styrkelse af erhvervssektoren).

Det er klart, at en bog som denne skal skrives, og det er lige så klart, at den skal være billig, således at den kan hjemkøbes - efter min mening i klassesæt - og forbruges i de ca. tre år, hvor den kan påregne at være så aktuel og ajourført, at den kan fungere uden et vældigt tillæg. Al litteratur om medierne løber i øjeblikket en risiko for at blive overhalet af udviklingen. Fibiger når f.eks. selv i en fodnote at nævne, at der i foråret 1985 er indgået forlig mellem Socialdemokratiet og regeringspartierne om etablering af hybridnettet inde 6 år, men han kan eksempelvis ikke (bogudgivelse i februar, 1985) have noget med om, at Det radikale Venstres hovedbestyrelse i maj 1985 har anbefalet partiet at støtte en statsstyret reklamefinansiering af et TV-2 og dermed formodentlig banet vejen herfor. Denne bogs systematik er imidlertid så klar, at den historiske "holdbarhed" kan forlænges med oversigter og kopier, der supplerer med nyheder og ændringer i forhold til situationen på udgivelsestidspunktet.

Bogen anvendes bedst som grundbog og opslagsbog i dansk- og samfundsfagsundervisningens behandling af massemedierne, men den kan også inddrages i den grundlæggende edb-undervisning, for den får nemlig korrekt fat i sammenhængen mellem medier og edb i den nye digitale transmissions-teknik via lysledere, hvor der ingen teknisk forskel er på om transmissions-signalet skal omsættes til tal og bogstaver, lyd eller billeder. Den kan fungere som den grundbog holdets elever bør have læst som forudsætning for et forløb om massemedier. I den forankres det fælles udgangs-